

Sosiaali- ja terveysministeriö
PL 33
00023 Valtioneuvosto
kirjaamo@stm.fi

Lausunto vesivaroja ja terveyttä koskevan pöytäkirjan mukaisten kansallisten tavoitteiden päivityksestä

Sosiaali- ja terveysministeriö pyytää Pohjois-Suomen aluehallintovirastolta lausuntoa vesivaroja ja terveyttä koskevan pöytäkirjan mukaisten kansallisten tavoitteiden päivityksestä 12.4.2019 mennessä.

Vesivaroja ja terveyttä koskevan pöytäkirjan tarkoituksena on vedestä aiheutuvien sairauksien ehkäiseminen, rajoittaminen ja vähentäminen Euroopan alueella. Pöytäkirjan merkitystä lisää se, että sen avulla edistetään vesihuollon, sekä talousvesi- että jätevesihuollon kehittämistä. Erityisen tärkeä merkitys pöytäkirjalla on Itä-Euroopan, Keski-Aasian ja Kaukasian maissa niiden pyrkiessä ratkaisemaan vesihuoltoon liittyviä kysymyksiä. Suomi allekirjoitti pöytäkirjan 17 päivänä kesäkuuta 1999 ja ratifioi sen 3 päivänä maaliskuuta 2005. Pöytäkirja tuli voimaan 4 päivänä elokuuta 2005.

Sopimuspuolten on laadittava ja julkaistava kansalliset tavoitteet, jotka on saavutettava tai ylläpidettävä vedestä aiheutuvien sairauksien estämiseksi.

Lausuttavana olevassa luonnoksessa kansallisiksi tavoitteiksi esitetään vuonna 2008 laadittujen kansallisten tavoitteiden toteuma, pöytäkirjaan liittyvät kansalliset uudet tavoitteet vuoteen 2030 asti, niiden perustelut ja niiden saavuttamiseksi asetetut tavoitepäivämäärät.

Erityisesti tavoitteiden asettamisessa on haluttu painottaa pöytäkirjan mukaisia tavoitteita osana YK:n jäsenmaiden sopimien kestävän kehityksen tavoitteiden ja toimintaohjelman (Agenda 2030) toimeenpanoa, koska on katsottu luontevaksi ankkuroida kansalliset ja UNECE:n Vesi ja terveyspöytäkirjan tavoitteet kestävän kehityksen globaalitavoitteisiin.

Sosiaali- ja terveysministeriössä on katsottu tarpeelliseksi päivittää Suomen kansalliset pöytäkirjaan liittyvät tavoitteet (koottu lausuntoasiakirjan taulukkoon 4).

Pohjois-Suomen aluehallintoviraston peruspalvelut, oikeusturva ja luvat vastuualue esittää terveydensuojelun näkökulmasta lausuntonaan seuraavaa.

Asiat esitetään alla lausuntoasiakirjassa taulukossa 4 esitetyn kirjaintunnistuksen mukaisesti

a3)

Tavoitteen tekstissä korostetaan tietojen keräämistä sähköiseen kohdetietojärjestelmään, jonka tavoitteena on valvonnan yhdenmukaistaminen, ohjauksen laadun parantaminen ja valvonnan vaikuttavuuden lisääminen.

Tekstissä olisi suositeltavaa tuoda esille kerätyn tiedon seuranta ja analysointi ja sen tiedon käyttö paikallisesti valvonnan työkaluna edistettäessä vesihuoltoon liittyviä terveystarkastuksia.

Lisäksi olisi syytä arvioida voitaisiinko näissä tavoitteissa huomioida valvonnan vaikuttavuutta lisäävänä paikallisten valvontaviranomaisten vesihuoltoon liittyvän tietotaidon ja täydennyskoulutuksen vahvistaminen. Paikallisen viranomaisen vahva tietotaito analysoida mahdollista terveyshaittaa on tehokas keino edistää vesihuoltoon liittyvien terveystarkastusten toteutumista paikallisesti. Asia liittyy myös kohdan b1) tavoitteen sisältöön.

b1)

Epidemioiden ennaltaehkäisyyn voidaan vaikuttaa myös oppimalla tapahtuneista (epidemiaan johtavat tilanteet sekä muut häiriötilanteet). Yhteenvedot tapahtumista ja niistä oppimiset tulevat käytäntöön tällä hetkellä hitaasti ja ei organisoidusti. Olisi syytä arvioida tapahtumista oppimisen kulkua käytäntöön yleisesti ja arvioida, miten se voisi olla mukana näissä tavoitteissa. Asia liittyy myös kohdan b5) tavoitteen sisältöön.

b3)

Huomioitakoon, että vesivälitteiset epidemiat raportoidaan, vaikka kysymyksessä olisi alle 5 henkilöä (STM asetus epidemioiden selvittämisestä 1365/2011, 2 §).

b4)

Lisäyksenä, että merkittävänä tekijänä epidemioiden selvityksissä toimivat paikalliset selvitystyöryhmät terveydensuojeluviranomaisen vetämänä. Epidemiologinen selvitys kattaa konkreettisesti vesihuollon prosessien läpikäynnin ja mahdollisen saastelähteen arvioinnin, josta vastaa ensisijaisesti kunnan terveydensuojeluviranomainen.

e1)

Tavoitteessa esitetään laitosten koon kasvattaminen yhdistämällä pienempiä laitoksia ja varmistamalla resursseja uusilla yhteistyömuodoilla. Tavoitteen perustelut jäävät osittain avoimeksi, miten tämä saavutetaan. Toiminnan ja talouden tunnuslukujen kehittäminen ja jatkuvuudenhallinta työvälineeksi ovat sinänsä hyviä asioita, mutta miten ne toimisivat esitetyn tavoitteen saavuttamisessa asukkaiden omistamissa vesiosuuskunnissa, jää avoimeksi.

Joissakin kunnissa on paljon pieniä vesiosuuskuntia, jotka saavat yhteistyöapua enemmän ja vähemmän kunnan isoimmalta vesihuoltolaitokselta. Vesiosuuskunnalla itsellään ei välttämättä ole tietotaitoa vesihuoltoon vaikuttavista terveydellisistä asioista, vaikka terveydensuojelulain näkökulmasta vastuu ja ymmärrys terveydellisistä asioista on oltava vesihuollolla itsellään. Oman tietotaidon ulkoistaminen – kuten huolto- ja kunnossapito - ei ole aina yksiselitteistä ja terveydellistä asiaa edistävää, jos kuitenkin taloudellisista asioista vastaa vesiosuuskunta (esim. verkoston uusimisesta ja muista kunnostustöistä päättäminen/taloudellinen vastuu). Joka tapauksessa vastuu talousveden laadusta pysyy aina vettä toimittavalla laitoksella.

Osuuskunnat saattavat sijaita maantieteellisesti kaukana toisistaan, joten niiden fyysinen yhdistäminen ei aina ole edes mahdollista.

Käytännössä vesiosuuskunta voi olla myös yksittäinen verkostoalue kunnan verkoston jatkeena ilman omaa vedenhankintaa tai -käsittelyä. Tällaisten osuuskuntien yhdistäminen talousvettä myyvään laitokseen olisi järkevää. Toisaalta tällaisilla laitoksilla ei välttämättä ole vedenlaatuongelmia, koska vesi/verkosto on käytännössä yhteinen vettä myyvällä ja ostavalla laitoksella.

f1)

Pohjavesien suojelusuunnitelmista vastaa kunta vapaaehtoisuuteen pohjautuen. Tekstistä saa käsityksen kuin se olisi pakollinen tai perusta talousvesilähteiden suojelussa. On syytä lisätä, että edistetään pohjavesien suojelusuunnitelmien laatimista, joka on taustana myös vesihuoltolaitosten riskinarvioinnissa.

Lause ”Ihmistoiminnasta aiheutuvia riskejä vähennetään talousveden ottoon käytettävillä pohjavesialueilla” jää vaille sisältöä, mutta sillä tarkoitettaneen kaikkia niitä menettelyjä, joilla riskejä vähennetään (mm. kaavoitus ja erilaiset luvat).

Kohdassa tavoitepäivämäärä todetaan, että kaikki vähintään 1000 m³ vuorokaudessa talousvettä toimittavat laitokset käyttäisivät vuoteen 2025 mennessä kansallista verkkopohjaista WSP-ohjelmistoa. Tavoite on sinänsä hyvä ja ohjaisi valtakunnallisesti riskinarvioinnin toteuttamista yhdenmukaisesti. Käytännössä tällä hetkellä vettä toimittavat laitokset ovat valinneet itse menettelyn, eikä välttämättä menetelmää muuteta WSP työkaluksi jatkossa. Lainsäädännöllistä pohjaa velvoittaa käyttämään WSP (tai SSP) työkalua ei ole.

Perusteluissa todetaan, että Valvira laatii yhteistyössä useiden eri tahojen kanssa soveltamisohjeita hyväksi todetuista käytännöistä. Tekstissä jää epäselväksi, mitä tällaiset hyväksi todetut käytännöt voisivat olla. Yhteistyössä on syytä mainita myös aluehallintovirastot, jotka ohjaavat ja valvovat terveydensuojelua alueellaan.

Valvonnan vaikuttavuutta on käsitelty eri kohdassa. Vaikuttavuuteen liittyvät asiat (esim. erilaisista häiriötilanteista oppiminen ja saadun valvontatiedon hyödyntäminen) linkittyvät sisällöllisesti tähän tavoitteeseen.

j5)

Vastaavasti kuin kohdassa a3) tekstissä olisi suositeltavaa tuoda esille kerätyn tiedon seuranta ja analysointi ja sen tiedon käyttö paikallisesti valvonnan työkaluna.

k)

Tekstistä jää epäselväksi, mitä tarkoitetaan ”suljetuilla vesialueilla”. Tavoitteiden mukaan kyseessä ovat uimiseen tarkoitettut altaat ja vastaavat rakenteet.

Yksikön päällikkö
Lakimies

Sinikka Siniluoto-Heikkinen

Ympäristöterveydenhuollon
ylitarkastaja

Aila Halonen

Tämä asiakirja PSAVI/1441/2019 on hyväksytty sähköisesti / Detta dokument PSAVI/1441/2019 har godkänts elektroniskt

Ratkaisija Siniluoto-Heikkinen Sinikka 11.04.2019 08:20

Esittelijä Halonen Aila 11.04.2019 08:03